

POBOLJŠANJE USLOVA U BLOKU PUTEM URBANE AKUPUNKTURE IMPROVING BLOCK USING URBAN ACUPUNCTURE

Dušanka Kesić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – Rad se sastoji od dva međusobno zavisna dela. Prvi deo rada predstavlja urbanističku analizu bloka M u naselju Kula. Analizirana je lokacija, morfologija, namena površina i objekata bloka. Takođe je obrađena ekološka i sociološka analiza bloka. U drugom delu prikazana je primena urbanih transformacija u 5 tačaka, koje su određene na osnovu urbanističkih analiza. Cilj urbanih transformacija je poboljšanje kvaliteta prostora i podizanje živosti grada.

Ključne reči: urbanistička analiza, revitalizacija, adaptacija, urbana akupunktura

Abstract – The paper consists of two interdependent parts. The first part presents an urban analysis of block M, in Kula. The location, morphology, purpose of surfaces and buildings are been analyzed. The ecological and sociological analysis of the block was also processed. The second part presents the application of urban transformations in 5 points, which are determined on the basis of urban analyzes. The goal of urban transformations is to improve the quality of space and raise the liveliness of the city.

Keywords: urban analysis, revitalization, adaptation, urban acupuncture

1. UVOD

Rad se sastoji iz dva dela, teorijsko – istraživačkog i praktičnog dela. Teorijsko – istraživački deo se bavi analizom lokacije, morfologijom bloka M, naselja Kula, namenom površina i objekata u samom bloku M. Takođe obrađena je ekološka i sociološka analiza bloka M.

Naselje Kula nalazi se u Srbiji, pokrajina Vojvodina, u zapadno-bačkom okrugu. Drumskim i železničkim putem je povezana sa okolnim selima i gradskim naseljima. Prema popisu stanovnika iz 2011. godine, broj stanovnika u Kuli je 17.866.

Fizičke granice bloka M koji je predmet ovog rada su: ulica Svetozara Markovića, Lenjinova ulica, ulica Veljka Vlahovića i kanal Bezdán-Bečej.

2. URBANISTIČKA ANALIZA BLOKA M

2.1. Lokacija

Odabrani blok M nalazi se u uskom centru Kule. Blok M je zadržao svoj oblik i poziciju još od 1819. godine [Slika

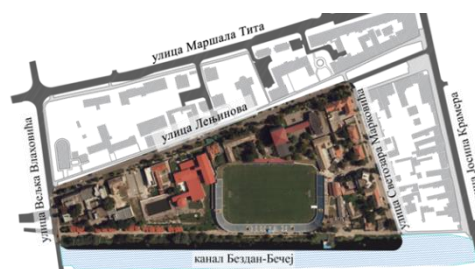
1], čemu svedoče mape iz datog perioda. Tada, u 19. veku njegov položaj u odnosu na granice naselja bio je na periferiji, tek u 21. veku, izgradnjom „Gornjeg grada“ blok M dolazi u prilbližnu geometrijsku centralnu poziciju.

Slika 1 – Blok M u periodu od 1819. do 1869. god.

2.3. Morfologija

Današnju morfologiju bloka M [Slika 2] karakterišu slobodno-stojeći objekti različitih gabarita i arhitektonskih izraza, kao i pojedini sačuvani objekti u neprekidnom nizu na uličnom frontu. Blok M može da se definiše kao poluotvoren slobodan sistem građenja.

Slika 2 – Blok M, današnji izgled

2.3. Namena površina i objekata

Kao centralni deo naselja ovaj blok sadrži neke od najznačajnijih javnih zgrada: upravna zgrada policije, zgrada opštine (upravna zgrada i amfiteatar), zgrada Nacionalne službe za zapošljavanje, zgrada velikih gabarita namene obrazovanja (sarži predškolsku ustanovu, ustanovu za pomoć MNRO (mentalno nedovoljno razvijenim osobama) i osnovnu muzičku školu „Isidor Bajić“ sa svečanom dvoranom). Navedeni objekti su izgrađeni u istom arhitektonskom jeziku - brutalizam. Dalje, jedan od značajnih i najgabaritnijih objekata jeste fudbalski stadion, koji je izgrađen 1992. godine (arhitekta Miodrag Rakočević). Po planu i projektu stadiona predviđena je izgradnja lokala ispod tribina stadiona sa izlazom na obalu, međutim taj plan se nije realizovao.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio dr Darko Reba, red. prof.

Duž obale nalaze se objekti malih gabarita istog arhitektonskog izraza, sa ponavljanjem fenestracije. Pretpostavlja se da su izgrađeni kada i zgrada opštine i pomenuta zgrada obrazovanja.

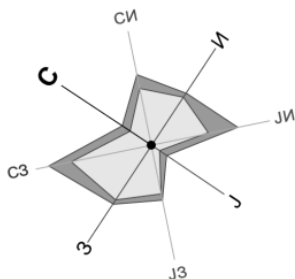
Međutim usled neodržavanja, loše realizacije šetališta i nestašice objekti su uglavnom napušteni. Tek po koji objekat duž obale kanala je aktivan. Dominira poslovna namena sa pretežno uslužnom delatnošću.

2.4. Ekološka analiza

Ekološkom analizom ispitana je izloženost vetru, zagađenosti od vazduha i buke, i osunčanost (insolacija) bloka. Uočena su potencijalna mesta urbanih džepova, odnosno mesta koja imaju povoljne ekološke uslove, a da su pritom zanemarena ili nedovoljno iskorišćena.

Na osnovu analize ekoloških uslova uviđa se postojanje prirodnih i stvorenih elemenata. Prirodni elementi su zelenilo i vodena površina. Postojanje zelenila obezbeđuje najbolju zaštitu od različitih zagađenja.

Ruža vetrova je grafički prikaz smera delovanja vetra [Slika 3], učestalosti njegovog pojavljivanja i inteziteta.

Slika 3 – Ruža vetrova naselja Kula

Orijentacija duže strane bloka M je severozapad - jugoistok. Poprečne veze koje spajaju Lenjinovu ulicu i obalu su orijentacije severoistok - jugozapad. Zaključak analize provetrenosti je da je blok M pogodno postavljen, odnosno da postoji veliki potencijal za intervenisanjem urbanog tkiva u unutrašnjosti ovog bloka.

2.5. Sociološka analiza

Sociološkom analizom sagledavaju se postojeća mesta okupljanja stanovnika, odnosno mesta susreta, zadržavanja, organizovanja zajedničkih aktivnosti, kretanja stanovnika i slično. Razmatraju se mogućnosti razvijanja novih mesta susreta i povezivanje istih sa postojećim.

2.6. Opremljenost

Opremljenost urbanističkim mobilijarom bloka M nije u potpunosti zadovoljavajuća. Prisustvo saobraćajne signalizacije je odgovarajuće, nalazi se na potrebnim mestima i jasno se sagledava. Urbanistički mobilijari za odmor kao što su klupe, nisu dovoljno zastupljene na prostoru bloka M.

Opremljenost bloka uličnom rasvetom je takođe nedovoljno zastupljena. Lenjinova ulica i ulica Svetozara Markovića su osvetljene, omogućavaju lako i bezbedno korišćenje, dok s druge strane, obala kanala Bezdán-Bečej i unutarblokovski prostori nisu dovoljno osvetljeni. Nedovoljna osvetljenost dovodi do smanjenja bezbednosti delova bloka.

3. Urbana akupunktura

Urbana akupunktura je strategija čiji cilj je da podigne kvalitet života u gradu, naselju i/ili bloku kroz male intervencije - urbane džepove. Urbanističke intervencije su takve da je primarna stvar oslušnuti potrebe stanovnika i uključiti iste u razradu intervencije.

Pre sprovođenja transformacija gradskih prostora potrebno je posmatrati iste. Posmatranjem prostora i njihovih korisnika ili prolaznika uočavaju se njihove potrebe i navike. Nakon sagledavanja sveobuhvatne situacije u kojoj se prostor nalazi u odnosu na korisnike i svoje okruženje dolazi se do zaključka kakva je transformacija potrebna baš za taj prostor. Urbanistička akupunktura je takva da je svaka transformacija individualna, ali zajedno sa svojom okolinom čini jednu funkcionalnu celinu.

Slika 4 – Urbana akupunktura Luino Lago Maggiore

Džejmi Lerner, arhitekta i urbanistički planer, veruje da svaka intervencija treba da bude revitalizacija. On posmatra urbanističku akupunkturu kao revitalizaciju gradskog tkiva.

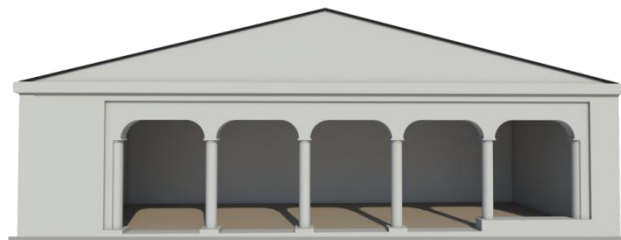
4. Primena urbana akupunkture u bloku M

Cilj ovog rada jeste primena urbanističkih intervencija u pet tačaka, koje su određene na osnovu urbanističkih analiza i posmatranja prolaznika, radi poboljšanja kvaliteta prostora i podizanja živosti grada.

4.1. Tačka 1 – biblioteka/čitaonica na otvorenom

Trenutna gradska biblioteka se nalazi u sklopu objekta predškolske ustanove, muzičke škole i ustanove za pomoć MNRO. Prostorije biblioteke su prostrane i služe funkciji, međutim one se nalaze u zadnjem delu ovog velikog objekta različitih namena, i time su „skrivené“ i manje dostupne za prolaznike.

Premeštanjem biblioteke na objekat koji izlazi na ulični front, adaptiranjem objekta za potrebne namene, zamena prozora sa većim transparentnim površinama, osveženjem fasade i njenih klasičnih elemenata bi zasigurno doprinelo povećanju broja korskornika biblioteke.

Slika 5 – Ilustrativni prikaz Paviljona

Čitaonicu na otvorenom čini otvoreni paviljon (sa opcijom zatvaranja usled zimskog perioda i održavanja) i parter sa urbanim mobilijarom . Paviljon je polu-otvoren prizemni objekat [Slika 5], otvoren ka parteru. Stil paviljona prati arhitektonski jezik glavnog objekta, tako da se mogu videti ponovljeni elementi sa objekta na paviljonu.

Uređenje prostora čitaonice na otvorenom treba da zadovolji tri uslova.

Prvi uslov je bezbednost. Prostor se nalazi u unutrašnjosti bloka, od kolskog puta zaštićen je primarnim objektom - bibliotekom, dok je od mirujućeg saobraćaja (parkinga) odvojen visokim rastinjem, mobilijarom i materijalizacijom partera. Osvetljenje prostora je važno kako bi se prolaznici i korisnici osetili sigurnim. Osvetljenje, osim osećaja sigurnosti, doprinosi i stvaranju prijatne atmosfere. S obzirom da ovaj prostor može da bude različitih namena, adaptiranjem osvetljena će se postići atmosfera koja odgovara nameni.

Drugi uslov je stvaranje mikroambijentalne klime. Potrebno je prostor zaštititi od prejakih spoljašnjih i atmosferskih uticaja kao što su sunce, vetar, buka, zagađenje od izduvnih gasova i slično. Postavljanjem visokog rastinja oko prostora postiže se zaštita od sunca i vetra.

Treći uslov je pristupačnost samom prostoru. Otvorene strane prostora su orijentisane u pravcu severoistok-jugozapad. Ulaz u prostor čitaonice na otvorenom je iz samog objekta biblioteke, kao i sa jugozapadne strane, sa strane trotoara.

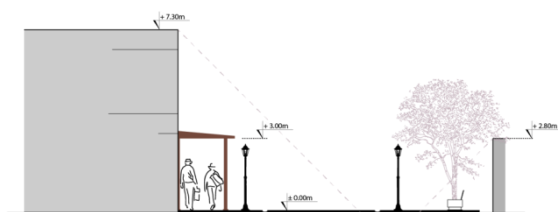
4.2. Tačka 2 – veza Lenjinove ulice i obale

Lenjinova ulica ima najfrekventiniji pešački saobraćaj. Cilj uspostavljanja veze Lenjinove ulice i obale kanala je da se pešacima, ponudi opcija kraćeg, direktnog i interesantnog puta do obale. Postojeća veza je slabo funkcionalna, zbog neadekvatno rešenog prostora i zapuštenosti objekata [Slika 6].

Slika 6 – Veza između Lenjinove ulice i obale kanala

Jednostavnom intervencijom se doprinosi kontinuitetu putanje pešaka. Različitom materijalizacijom trotoara, odnosno partera u granicama područja ove intervencije, mogu se stvoriti nevidljive granice mirujućeg i aktivnog saobraćaja, kao i granice koje bi poslužile prilikom manifestacija i raznih događaja.

Slika 7 – Ilustrativni prikaz urbane transformacije veze Lenjinove ulice i obale kanala

Plan intervencije je uvođenje novih elemenata kako bi se funkcija komunikacije obale i ulice ojačala.

Elementi koji se uvode su sledeći:

- popločanje;
- nadstrešnica;
- zelenilo;
- osvetljenje.

4.3. Obala kontinuitet

Postojeće stanje obale kanala je neuređeno. Potez kanala uz šetalište koje je predmet ovog rada ima prijatne i kvalitetne vizure u toku čitave godine. Granica bloka na jugoistočnoj strani je obala čija duža strana je postavljena u pravcu severozapad-jugoistok. Obala je podeljena na 3 segmenta: poslovni centar „kućice“, rampa kao veza/komunikacija, i stadion sa kaskadama.

Prvi segment čine kućice poslovne namene [Slika 8]. Namena objekata u ovom segmentu je pretežno uslužna, međutim ima prostora za dodavanje ugostiteljskog sadržaja. Trenutno je aktivan jedan ugostiteljski objekat - poslastičarnica - koji je podigao vrednost obale i povećao živost.

Slika 8 – Postojeći objekti, kućice poslovne namene

Plan intervencije za prvi segment obale je sledeći:

- aktiviranje napuštenih objekata „kućica“ sa novim potrebnim sadržajem
- promena materijalizacije popločanja;
- izlazak sadržaja ispred objekta;
- uređenje gradskog zelenila, postavljanje urbanog mobilijara;
- osvetljenje.

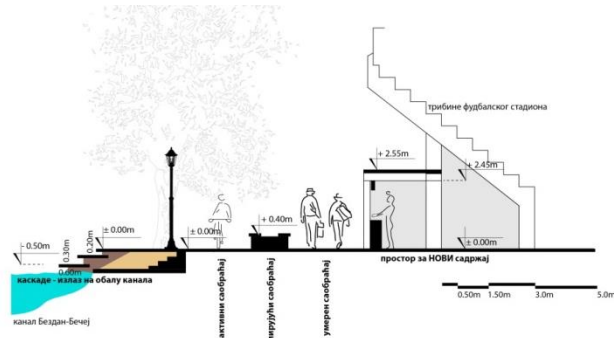
Drugi segment je veza prvog i trećeg segmenta - rampa. Postojeće stanje ove veze su dotrajale stepenice i rampa velikog nagiba koja nije prilagođena za starije osobe, decu i osobe sa otežanim kretanjem.

Slika 9 – Postojeće stanje šetališta

Treći segment je šetalište na obali kraj stadiona [Slika 9]. Cilj intervencije trećeg segmenta je da ponudi urbanističko rešenje za promenu izgleda popločanja ovog šetališta, aktiviranje prostora ispod stadiona i dodavanje urbanističkog mobilijara [Slika 10]. Plan intervencije za treći segment je sledeći:

- aktiviranje prostora ispod tribina stadiona sa stalnim i/ili privremenim interesantnim, dopadljivim i potrebnim sadržajima;
- materijalizacija partera;
- izrada kaskada na samoj obali kanala;
- osvetljavanje i urbani mobilijar.

Slika 10 – Ilustrativni prikaz obale kanala nakon urbane transformacije

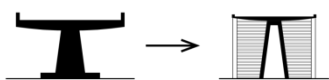
4.4. Paviljon / park

Pozicija prostora intervencije broj 4 nalazi se u unutrašnjem delu bloka M, okružuju ga zgrada opštine Kula, svečana sala, poslovno-stambeni objekat, i zid visine oko 3 m koji deli ovaj prostor od fudbalskog stadiona [Slika 11].

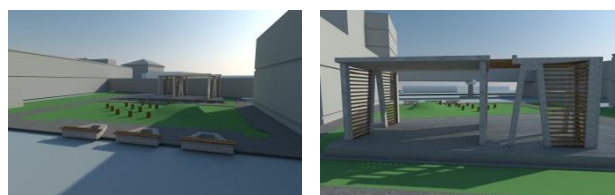
Slika 11 – Postojeći izgled parka (slika levo) i pogled iz parka ka Lenjinovoj ulici (slika desno)

Prostor je organizovan u tri celine koje okružuje staza od granitnih kocaka, odnosno kaldrme. **Prva celina** je namenjena najmlađim korisnicima. Neravnomernog je terena i sadrži oblice na određenom rastojanju. Na korisnicima ovog prostora je da ispune prostor svojom maštom. **Druga celina** je platforma sa paviljonom. Glavni element ove intervencije je paviljon [Slika 12]. Sastoji se iz dva dela, jedan deo je pokriven ravnim krovom, a drugi deo je predviđen kao transparentan - pergola. Element koji je inspirisao oblik stuba paviljona je stub koji nosi toplu vezu zgrade Opštine i svečane sale.

Slika 12 – Ilustrativni prikaz paviljona

Treća celina je zbog svoje ušuškane pozicije, predviđena za ovalne klupe [Slika 13]. Osvetljene prostora je planirano kao i kod drugih intervencija.

Slika 13 – Konceptualni prostorni prikaz parka nakon urbane transformacije

4.5. Unutarblokovski prostor

Poslednja tačka urbanističke intervencije je unutrašnji prostor bloka koji se nalazi na severnoj granici bloka M. Trenutna funkcija ovog prostora je ulaz/izlaz u stambeni i poslovni objekat, i prolaz automobila. Cilj intervencije tačke 5 je da se podigne kvalitete prostora, da se stanarima i zaposlenima stvori oaza za odmor i predah od užurbanog dana. Malom urbanističkom intervencijom ovaj prostor od prostora za izbegavanje može lako da pređe u prostor obavezne stanice prilikom izlaska na obalu kanala.

5. LITERATURA

[1] JP Zavod za urbanizam Vojvodine, JP „Zavod za urbanizam Kula-Odžaci“, Prostorni plan Opštine Kula, Novi Sad, 2015

[2] <https://www.nasemesto.rs/2017/08/07/kako-je-nastala-kula-da-li-je-postojala-turska-tvrđjava/> – istorija Kule

[3] <https://mapire.eu/en/-/mape-bloka-m-u-period-od-1819-god-do-1887-god>.

[4] Ljiljana Vukajlov, Uvod u Urbanizam, FTN Izdavaštvo, Novi Sad, 2014

[5] <http://voice.org.rs/voice-stadion-hajduka-iz-kule-u-stvari-ne-postoji/> – istorija fudbalskog stadiona Hajduk

[6] Jan Gel, Gradovi za ljude, Palgo center, Beograd, 2018

[7] Darko Reba, Ulica element strukture i identiteta, Orion art, Beograd, 2010

[8] Jamie Lerner, Urban Acupuncture, Islandpress, 2014

[9] <https://www.metalco.it/prodotto/harris-sedute-arredo-urbano/?lang=en> – primeri urbanog mobilijara

[10] <https://archello.com/project/sandgrund-park-primeri-urbane-akupunkture>

[11] https://www.archiproducts.com/en/products/mmcite1/curved-bench-with-back-landscape-compact_360994-primeri-urbanog-mobilijara

Kratka biografija:

Dušanka Kesić rođena je 1994. god, u Vrbasu, Republika Srbija. Master akademske studije, smer - Arhitektonsko i Urbanističko projektovanje, upisala je 2018. godine. Master rad iz oblasti Urbanističko projektovanje kompleksnih programa odbranila je u 2020. godini.